

سیر تاریخی تأثیرات آستان حضرت معصومه(س) بر تحولات اجتماعی ایران

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان با اشاره به تأثیرات عمیق بارگاه ملکوتی حضرت معصومه(س) بر تحولات اجتماعی، فرهنگی ایران، این مضجع شریف را الگویی کم‌نظیر برای تبدیل شدن بقاع متبرکه کشور به قطب‌های فرهنگی عنوان کرد.

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان با اشاره به تأثیرات عمیق بارگاه ملکوتی حضرت معصومه(س) بر تحولات اجتماعی، فرهنگی ایران، این مضجع شریف را الگویی کم‌نظیر برای تبدیل شدن بقاع متبرکه کشور به قطب‌های فرهنگی عنوان کرد.

به گزارش ایکننا، بهره‌گیری از ظرفیت بقاع متبرکه در ایجاد تحولات فرهنگی در سطح جامعه یکی از دغدغه‌های مسئولان ارشد نظام به ویژه مقام معظم رهبری بوده است. وجود مبارک امامزادگان عظیم الشان در ایران اسلامی از قدیم الایام و نیز بقاع متبرکه فراوانی که در جای جای این مرز و بوم همچون ستاره‌ای تابناک در آسمان می‌تابند، زمینه‌ساز بسیاری مناسب برای پیشبرد برنامه‌های فرهنگی کشور است.

رهبر معظم انقلاب اسلامی نیز با بیان این سخن که «بقاع متبرکه باید به قطب فرهنگی تبدیل شوند» مسیر را برای مسئولان روشن کردند که با برنامه‌ریزی و هدف‌گذاری مشخص بتوانند به خوبی از ظرفیت عظیم بقاع متبرکه و امامزادگان کشور برای حرکت در مسیر اعتلای فرهنگی جامعه استفاده کنند.

به جز مضجع شریف ثامن الائمه حضرت علی بن موسی الرضا(ع) در مشهد، شاید هیچ‌یک از بقاع و امامزادگانی که بقاع مطهر ایشان در ایران اسلامی قرار دارد، نتوانسته همانند بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه(س) بدرخشد. مدفن مطهر حضرت معصومه(س) در خاک مقدس قم نه تنها موجب اعتلا و توسعه اجتماعی، و فرهنگی این شهر شده، بلکه تأثیرات فرهنگی عمیقی نیز در کل ایران و حتی خارج از کشور داشته است که حضور اتباع خارجی در این شهر جهت فراگیری علم و دانش، یکی از این تأثیرات است.

اصغر منتظر القائم، عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان در گفت‌وگو با خبرنگار ایکننا، در رابطه با تأثیرات وجود بارگاه ملکوتی حضرت فاطمه معصومه(س) در قم و نیز ضرورت تبدیل شدن تمامی بقاع متبرکه کشور به قطب فرهنگی اظهار کرد: حضرت معصومه(س) پس از حضور امام رضا(ع) در ایران، به همراه تنی چند از برادران خود جهت دیدار با امام به ایران سفر کردند که در میان راه در ساوه بیمار شده و بنا به درخواست ایشان به خانه یکی از شیعیان در قم عزیمت کردند و پس از چند روز نیز در این شهر وفات یافتند.

قم؛ پایگاه شیعیان در خفقان خلفا

منتظر القائم(ع) بیان کرد: در آن زمان و به ویژه پس از وفات حضرت معصومه(س) و خاکسپاری ایشان در این شهر، قم کانون رفت و آمد علویان و همواره از نظر اجتماعی پایگاه مهمی برای پناهنده شدن سادات و شیعیان بود به طوری که در قرن چهارم هجری بیش از ۳۰۰ نفر از شیعیان در این شهر زندگی می‌کردند. در تاریخ آمده است که تعداد سادات قم و کسانی که برای زیارت از شهرهای مختلف دور و نزدیک به این شهر می‌آمدند، بسیار زیاد بوده است. به تدریج قم پایگاه شیعیان و سادات شد و چون اغلب مردم آن از نظر سیاسی و اجتماعی مخالف خلفای وقت بودند، پایگاه مهمی برای شیعیان محسوب می‌شد.

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان با بیان اینکه قم پس از وفات حضرت معصومه(س) در این شهر به عنوان پایگاه مهم شیعیان در شرمین‌های اسلامی معرفی شد، ادامه داد: امام معصوم(ع) به ویژه امامان عصر وکالت یعنی امام جواد(ع)، امام هادی(ع) و امام حسن عسکری(ع) وکلای تام‌الاختیار و صاحب‌اختیاری در این شهر داشتند که نسبت به بیان احکام شرعی و نیز نظارت بر موقوفات، خمس و زکات و صدقات شیعیان اقدام می‌کردند. مرقد مطهر حضرت معصومه(س) رفته رفته تبدیل به پایگاهی مهم در قم تبدیل شد که این شهر را میزبان مدارس حدیثی، علمی و معارفی شیعه کرد.

وی تصریح کرد: قم از زمان وفات حضرت معصومه(س) تا دوران حکومت شیعی آل بویه خاستگاه علمای بزرگی بوده است که هر کدام از ایشان تأثیرات فراوانی بر نشر و ترویج علوم مختلف داشته‌اند. با وجود اینکه با روی کار آمدن

حکومت سلجوقیان که سنی مذهب بودند و نیز کاهش فعالیت شیعیان در این دوران، اما شهر قم مسیر فرهنگی و اجتماعی خود را که برگرفته از وجود مقدس حضرت معصومه(س) در این شهر بود، به تدریج ادامه داد.

منتظر القائم بیان کرد: با آغاز حکومت صفویان در ایران و رسمی شدن مذهب شیعه در کشور، شهر قم نیز شاهد رشد و شکوفایی دوجندانی نسبت به گذشته می شود، اما این روند رو به رشد در دوران بعدی به ویژه دوره قاجار به کاهش نسبی روبه رو می شود. البته وجود بزرگانی همچون میرزای قمی در این دوران، خود شاهد عمق توسعه فرهنگی و اجتماعی قم که در طول تاریخ به هیچ وجه متوقف نشده بود، است اما شکوفایی مجدد قم به زمان حضور آیت الله العظمی حائری یزدی و ایجاد حوزه علمیه در این شهر بازمی گردد.

وی با اشاره به حوادث اجتماعی مهم شهر قم در دوران مبارزات امام خمینی(ره) و ملت ایران برای دستیابی استقلال و آزادی کشور، اظهار کرد: پس از پیروزی انقلاب اسلامی نیز مراکز عملی بزرگی در قم ایجاد شد و توسعه یافت که امروزه این شهر را به عنوان قطب علمی و کانون تشیع در جهان اسلام معرفی کرده است.

فرهنگ سازی با ظرفیت بقاع متبرکه

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان با بیان اینکه وجود مضجع شریف حضرت معصومه(س) در قم موجب تحولات عمیق اجتماعی و فرهنگی در این شهر و ایران اسلامی بوه است، تصریح کرد: مسئولان سایر بقاع متبرکه نیز می توانند با تاسی به این مضجع شریف طوری عمل کنند که امامزادگان و بقاع متبرکه زیر نظر ایشان به عنوان عامل تحولات فرهنگی و اجتماعی در سطح منطقه خود و حتی فراتر از آن باشند.

منتظرالقائم با بیان اینکه از صد سال گذشته تاکنون، قم به عنوان یکی از پایگاه های اصلی تشیع و جهان اسلام معرفی شده است، ادامه داد: امامزگان و بقاع متبرکه مختلفی که در اقصی نقاط کشور وجود دارند نیز می توانند در راستای تمدن سازی و فرهنگ سازی در میان جامعه تلاش کنند و اگر مسئولان این بقاع متبرکه برنامه ریزی دقیقی در این زمینه داشته باشند، می توانند به منویات رهبر معظم انقلاب اسلامی که فرمودند: «بقاع متبرکه باید به قطب فرهنگی تبدیل شوند» جامعه عمل پیوشانند.

وی ادامه داد: امروز به برکت وجود مرقد مطهر حضرت معصومه(س) در قم، این شهر به جایگاهی رسیده است که نه تنها از ایران، بلکه دانشجویان مختلفی از اقصی نقاط عالم برای علم آموزی به این شهر رهسپار شده اند. همچنین، حضور خیل زائران مسلمان اعم از شیعه و سنی در قم برای زیارت بارگاه حضرت معصومه(س)، موجبات رشد و توسعه اجتماعی بیش از پیش این شهر را فراهم کرده است.

عضو هیئت علمی دانشگاه اصفهان در پایان سخنان خود با اشاره به تأثیر عمیق اجتماعی و فرهنگی قم در طول تاریخ که تمامی این تأثیرات تمدن ساز در جهان اسلام و تشیع به واسطه وجود مضجع شریف حضرت معصومه(س) در این دیار بوده است، تصریح کرد: امیدوار هستیم که مسئولان دیگر بقاع متبرکه نیز بتوانند با الگوبرداری از این بارگاه ملکوتی، از ظرفیت بقاع و امامزادگان خود در راستای برنامه های تأثیرگذار فرهنگی به خوبی استفاده کنند.